

Prövning i Relrel01 – 50 poäng

Gäller from Vt 2021

Rekommenderat läromedel

Religion och sammanhang 1 och 2 av Börge Ring, filmer på Youtube bilagor sist i denna prövning

Prövningens innehåll och tillvägagångssätt

Prövningen består av två delar: Ett skriftligt prov och en muntlig del

Prövningens delar:	Vad provas i de olika delarna?	Förmågor som testas	Vad ska jag göra?
Skriftligt prov 180 min (kl 14- 17)	Världsreligionerna (120 min)	Förmåga 1, 2	Följa studieanvisningarna. Se bilaga 1 i denna prövning
	Relationer mellan religion och vetenskap (60 min)	Förmåga 3	Följa studieanvisningarna Se bilaga 2 i denna prövning
Provet skrivs på dator			
Muntligt Max 25 min	Etik och Moral. Förmåga 4, 5. Max A	Förmåga 4 och 5	Följa studieanvisningarna. Se bilaga 3 i denna prövning
Muntligt Max 10 min	Återkoppling på provet Möjlighet till att förtydliga dina svar på provet.		
Du redogör och resonerar muntligt. Du får ha med dig stödord, texter, anteckningar och understrykningar och litteratur. Du förväntats prata ganska fritt med stöd av hjälpmedlen men inte läsa från ett färdigt manus			

Centralt innehåll: Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Kristendomen, de övriga världsreligionerna och olika livsåskådningar, deras kännetecken och hur de tar sig uttryck för individer och grupper i samtiden, i Sverige och i omvärlden.
- Olika människosyn och gudsuppfattningar inom och mellan religioner.
- Religion i relation till kön, socioekonomisk bakgrund, etnicitet och sexualitet.
- Individers och gruppers identiteter och hur de kan formas i förhållande till religion och livsåskådning utifrån till exempel skriftliga källor, traditioner och historiska och nutida händelser.
- Olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap i den aktuella samhällsdebatten.
- Tolkning och analys av olika teorier och modeller inom normativ etik samt hur dessa kan tillämpas. Etiska och andra moraliska föreställningar om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara.
- Analys av argument i etiska frågor med utgångspunkt i kristendomen, övriga världsreligioner, livsåskådningar och elevernas egna ställningstaganden.

Betygsmatris för det skriftliga provet

	E	C	A
1. Förmåga att analysera religioner och livsåskådningar utifrån olika tolkningar och perspektiv.	Fakta Eleven kan översiktligt redogöra för världsreligionerna: ☐ För deras kännetecken och uttryck då och nu, här och på andra platser. ☐ För likheter och skillnader mellan världsreligionernas människosyn och gudsuppfattningar.	Fakta Eleven kan utförligt redogöra för världsreligionerna. ☐ För deras kännetecken och uttryck då och nu, här och på andra platser. ☐ För likheter och skillnader mellan världsreligionernas människosyn och gudsuppfattningar	Fakta Eleven kan utförligt och nyanserat redogöra för världsreligionerna. ☐ För deras kännetecken och uttryck då och nu, här och på andra platser ☐ För likheter och skillnader mellan världsreligionernas människosyn och gudsuppfattningar.
	Analys: Eleven kan översiktligt analysera världsreligionerna: ☐ I sin analys förklarar eleven enkla samband samt drar enkla slutsatser om världsreligioner i relation till individer, grupper och samhällen utifrån olika tolkningar och perspektiv. ☐ Eleven kan underbygga sina resonemang med enkla argument.	Analys: Eleven kan utförligt analysera världsreligionerna: ☐ I sin analys förklarar eleven samband och drar välgrundade slutsatser om världsreligioner i relation till individer, grupper och samhällen utifrån olika tolkningar och perspektiv. ☐ Eleven underbygger sina resonemang med välgrundade argument.	Analys: Eleven kan utförligt analysera världsreligionerna: ☐ I sin analys förklarar eleven komplexa samband och drar välgrundade och nyanserade slutsatser om världsreligioner och livsåskådningar i relation till individer, grupper och samhällen utifrån olika tolkningar och perspektiv. ☐ Eleven underbygger sina resonemang med välgrundade och nyanserade argument.
2. Kunskap om människors identitet i relation till religioner och livsåskådning.	☐ Eleven ger några exempel på hur identitet kan formas i relation till religion och livsåskådning ☐ Eleven gör en enkel analys av denna relation i vilken eleven beskriver enkla samband och drar enkla slutsatser. ☐ Eleven kan översiktligt redogöra för hur religion kan förhålla sig till etnicitet, kön, sexualitet och socioekonomisk bakgrund.	☐ Eleven ger några exempel på hur identitet kan formas i relation till religion och livsåskådning ☐ Eleven gör en analys av denna relation i vilken eleven beskriver samband och drar välgrundade slutsatser. ☐ Eleven kan utförligt redogöra för hur religion kan förhålla sig till etnicitet, kön, sexualitet och socioekonomisk bakgrund.	☐ Eleven ger flera exempel på hur identitet kan formas i relation till religion och livsåskådning. ☐ Eleven gör en komplex analys av denna relation i vilken eleven beskriver komplexa samband och drar välgrundade och nyanserade slutsatser. ☐ Eleven kan utförligt och nyanserat redogöra för hur religion kan förhålla sig till etnicitet, kön, sexualitet och socioekonomisk bakgrund.

Betygsmatris för den muntliga delen

	E	C	A
3. Kunskaper om olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap samt förmåga att analysera dessa.	☐ Eleven kan översiktligt redogöra för olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap. ☐ Eleven kan göra en enkel analys av de olika uppfattningarna.	☐ Eleven kan utförligt redogöra för olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap. ☐ Eleven kan göra en välgrundad analys av de olika uppfattningarna.	☐ Eleven kan utförligt och nyanserat redogöra för olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap. ☐ Eleven kan göra en välgrundad och nyanserad analys av de olika uppfattningarna
4&5 Förmåga att använda etiska begrepp, teorier och modeller. Förmåga att undersöka och analysera etiska frågor i relation till kristendomen, andra religioner och livsåskådningar.	☐ Eleven beskriver översiktligt beskriva vad som utmärker några normativa etiska teorier och modeller. ☐ Eleven genomföra en enkel analys av modellerna. ☐ Eleven använda dem för att ge enkla argument i någon fråga. ☐ Eleven för enkla resonemang om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara utifrån dygdetiska och andra moraliska föreställningar.	☐ Eleven beskriver utförligt beskriva vad som utmärker några normativa etiska teorier och modeller. ☐ Eleven genomför en analys av modellerna. ☐ Eleven kan använda dem för att ge välgrundade argument i någon fråga. ☐ Eleven för välgrundade resonemang om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara utifrån dygdetiska och andra moraliska föreställningar.	☐ Eleven beskriver utförligt och nyanserat vad som utmärker några normativa etiska teorier och modeller. ☐ Eleven genomför en komplex analys av modellerna ☐ Eleven kan använda dem för att ge välgrundade och nyanserade argument i några frågor. ☐ Eleven för välgrundade och nyanserade resonemang om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara utifrån dygdetiska och andra moraliska föreställningar.

Bilaga 1 Prov på världsreligionerna

Steg 1 Redogöra för världsreligionerna judendom, kristendom och islam

Läs igenom denna översikt. Detta skall du kunna till provet. Du kan ta reda på vad innehållet betyder genom att arbeta med instuderingsfrågorna på längre ner i dokumentet! Ett studietips är att du skriver av det några gånger.

Religion	Judendomen	Kristendomen	Islam
Gud	En, odelbar och unik. Allsmäktig.	Treenighet.	Gud är en, Allah Akbar = Gud är större.
Trossats / Lära	Schema (hör): "Hör Israel! Herren är vår gud, herren är en."	Vår Fader. Trosbekännelsen.	Islam = frid, fred och underkastelse. "Det finns ingen Gud utom Gud och Muhammed är hans profet."
Heliga skrifter	Tanach = toran (läran), Nevim och Chetuvim. Talmud = Nedtecknande av den muntliga läran.	Bibeln = Gamla och Nya Testamentet (= förbund)	Koranen = "Läsning", "recitation". Går inte att översätta Guds ord. Sunna = Profetens vanor och handlingssätt. Samlade i hadith = berättelser.
Människosyn	Judarna ska vara förebilder. Guds avbild. Fri vilja. "Älska din nästa såsom dig själv.	Människan Guds avbild. Arvsynd Frälst genom Jesus.	Människan är i grund och botten god.
Historia	500-talet f.Kr. Splittring och fångenskap → Diskussion och ifrågasättande. Pekas ofta ut som syndabockar. Svåra förföljelser. 1948 staten Israel.	Gud, som Jesus, offerar sig för människorna. Pingst – första församlingen. Framgång från 300-t och framåt.	600-talet. Snabb expansion.
Viktiga personer	Mose – förmedlar nytt förbund mellan Gud och folket. Messias = Befriaren	Jesus = Messias, frälsaren som offerat sig själv för människorna.	Mose, Jesus och framför allt Muhammed.
Heliga handlingar	Sabbat. Bat mitzva.	Gudstjänst. Bön, dop. Nattvard.	Jihad = Strävan, inre och yttre. De fem pelarna: 1. Trosbekännelsen. 2. Bön 3. Zakat; skatt. 4. Ramadan 5. Vallfärd.
Högtider	Pesach, Rosh Hashana, Jom Kipur, Sukot, Purim.	Dop, konfrimtion, bröllop, begravning. Jul, påsk och pingst.	

Regler / lagar	Etiska regler och 613 praktiska. Koscher = rituellt rätt.	Dubbla kärleksbudskapet – älska Gud över allting och älska sin medmänniska så som sig själv. Gör man genom den gyllne regeln (allt ni vill att människorna ska göra för er, det ska ni göra för dem) och de tio budordet .	Bildförbud. Sharia = Regler för hur ett muslimskt samhälle och människas liv ska fungera. Grund i koranen, hadither, muslimska lärda. Mufti = muslimsk jurist, tolkar sharia. Fatwa = Beslut, lagråd.
Lokaler för dyrkan	Synagoga. Kantor och rabbin	Kyrka. Präster och pastorer.	Moske. Umma = Församling
Heliga platser	Jerusalem	Jerusalem	Mecka, Kaba. Medina. Jerusalem.
Huvud-inriktningar	Ortodox = traditioner, ska följa de 613 reglerna Konservativa = Medelväg. Högtider är viktiga. Liberala = Lagar tidsbundna. Sabbat på söndag. Sekulära	Katolicism = Påven är Kristi ställ-företrädare. 7 sakrament. Kloster. Helgon. Celibat. Ortodox = 5 patriarker, 7 sakrament. Präster får gifta sig. Ikon = fönster mot himlen. Protestantiska = Lutherska: Bibeln i centrum. Jesu ord och handlingar främst. Lekmanna-fokus. Reformerta: Enkla gudstjänster, nykter och enkel listil. Pliktrogenhet. Anglikanska: England, med katolska drag.	Sunni = Praktiskt ledarskap. Kalif = Ledare, "ställföreträdare". Sunna är viktigt. Hit hör 90 % av alla muslimer Shia = Betonar det religiösa ledarskapet. Efter M:s död ville de att släktingar till M skulle leda, kallades Imam. Parti – Shia. Islamister = Religion + Samhället = Sant. Samhället och dess lagar ska vila på Koranen och Sharia. Modernister = Samhälle präglad av I men anpassat. Traditionalister = bevara allt gammalt, ingen förändring. Sekularister = skilja på politik och religion.
Nära		Jehovas vittnen; förnuft och studier. Mormonrörelsen	Sufism: Meditation, dans, asketisk livsföring. Mål att komma nära Gud.
I Sverige	14 000 i Sverige. Stockholm, Malmö & Göteborg	Svenska kyrkan störst.	300 – 400 000 muslimer. Heterogen grupp.

Instuderingsfrågor.

Sidorna hänvisar till Religions och sammanhang 1 och 2 av Börje Ring samt en länk till undervisningsfilm på Youtube. **Som du märker tar instuderingsfrågorna upp mer än i översikten ovan.**

Judendomen sid 88-111	https://www.youtube.com/watch?v=4hsDQ2f0D5U&t=13s
1. Vem är jude?	

2. Ungefär hur många judar finns det i världen? I Sverige?
3. Hur ser man på Gud i judendomen?
4. Hur ser relationen mellan Gud och människorna ut?
5. Hur ser man på människan i judendomen?
6. Vem är Messias? Vilken funktion har messiastanken?
7. Hur är synen på könen inom judendomen?
8. Berätta om de heliga texterna.
9. Vad är talmud?
10. Berätta om de olika inriktningarna av judendom.
11. Berätta om de judiska matreglerna.
12. Vad är en rabbin?
13. Berätta om sabbaten.
14. Berätta om en av judendomens högtider.
15. Förklara vad en övergångs- eller initiationsrit är. Ge exempel och berätta om en judisk initiationsrit.

Kristendom s. 120-177

<https://www.youtube.com/watch?v=hf6XgiZDxwo&t=120s>

1. Vem räknas som kristen?
2. Hur många kristna finns det i världen?
3. Kristendom bildades på judisk grund men vilka viktiga skillnader finns mellan de två religionerna?
4. Beskriv den kristna gudssynen.
5. Vilka är de viktigaste av Jesu tankar och budskap till människorna?
6. Vissa människor såg Jesus som en hot och ogillade hans budskap, varför?
7. Hur ser kristendomen på människan?
8. Vad menas med begreppet arvssynd?
9. Berätta kortfattat om bibeln och dess olika delar.
10. Berätta kortfattat om de olika kristna inriktningarna. Vad skiljer dem åt?
11. Vad är ett sakrament? Ge några exempel på det.
12. Vilken är den största kristna sammanslutningen i Sverige idag? Vad utmärker den?
13. Ge exempel på hur kristendomen kan genomsyra en troendes vardag.
14. Berätta om några kristna initiationsriter

Islam s. 178-220

<https://www.youtube.com/watch?v=oRNEhkQ1ICg&t=566s>

1. Nämn några av grundtankarna i islam.
2. Vem är muslim?
3. Ungefär hur många muslimer finns det och var finns de?
4. Beskriv den islamska gudssynen.
5. Hur förklaras ondskan enligt islam?
6. Kolla upp sidan 30 och förklara vad Teodicéproblemet är. Vilka lösningar finns på problemet? Vilka invändningar kan ni göra mot lösningarna?
7. Berätta kortfattat om Muhammed och hur han grundar Islam. Beskriv den miljö och omgivning som präglar honom.
8. Hur ser man på människan i islam?

9. Berätta om islams heliga texter.
10. Vad är sunna?
11. Berätta om de två huvudinriktningarna av islam. Vad skiljer dem åt?
12. Vad är det viktigaste i vardagen för en muslim?
13. Vilka matregler finns för muslimer?
14. Beskriv kortfattat islams fem pelare.
15. Beskriv viktiga initiations- eller övergångsriter i islam.
16. Varför finns det ett förbud inom islam att avbilda Gud?

Steg 2 Jämföra religioner

På provet skall du kunna redogöra för skillnader och likheter mellan judendomen, kristendomen och islam. Du kommer att uppmanas jämföra några av dessa begrepp:

- Gud
- Trossats/ lära
- Människosyn
- Heliga handlingar
- Regler
- Högtider

Om ditt mål är högre än C bör du fundera på hur du kan nyansera din jämförelse genom att studera hur religionerna i sig är olika genom att:

- Det finns olika riktningar
- Traditionerna är olika i delar av världen trots att är samma religion
- De som är troende kan tolka Bibeln och Koranen på olika sätt. Tips: Läs i Religion och sammanhang 1 och 2 sid 85- 87 och 192- 194 och 211- 213

Steg 3 Analysera hur religionen formar en människans tro och identitet

På provet ska du välja en av dessa påståenden som du skall diskutera. Förbered dig genom att tänka igenom hur du skulle kunna diskutera. Du använder från kunskaper från instuderingsfrågorna bla.

- Islam ställer större krav på en troende än vad kristendomen och judendomen gör!
- Judendomen och kristendomen är en bättre religion om du är kvinna!
- Judar och muslimer är mer religiösa än kristna!

Om ditt mål är högre än C bör du fundera på hur du kan nyansera din jämförelse genom att studera hur religionerna i sig är olika genom att:

- Det finns olika riktningar
- Traditionerna är olika i delar av världen trots att är samma religion
- De som är troende kan tolka Bibeln och Koranen på olika sätt. Tips: Läs i Religion och sammanhang 1 och 2 sid 85- 87 och 192- 194 och 211- 213

Bilaga 2: Prov Religion och vetenskap

A: På provet skall du kunna kortfattat beskriva de begrepp som är markerade i instuderingsfrågorna nedan:

B. Du kommer också att få välja på en av dessa uppgifter:

1. Redogör och diskutera skillnaderna och likheterna mellan New Age (eller alternativmedicin) och naturvetenskap!
2. Redogör och diskutera skillnaderna och likheterna mellan Intelligent design och naturvetenskap!
3. Diskutera för och emot detta påstående: Egentligen finns det ingen konflikt mellan religion och vetenskap!

Arbeta med dessa nedanstående källor och instuderingsfrågor. Ett svar över C kräver att du använder relevanta begrepp på ett korrekt sätt.

Religion och vetenskap 12 s 337- 344 och sid 22-23	https://www.youtube.com/watch?v=Ek91R4-fO3M&t=1s
Vad menas med vetenskap inom a. Naturvetenskap b. Humaniora c. Samhällsvetenskap Vad består konflikten mellan New Age (Alternativ medicin) och naturvetenskap i? Vad består konflikten mellan Kreationismen och naturvetenskap i? Vad består konflikten mellan Intelligent design och vetenskap i? På sid 343 står att för vissa finns ingen konflikt mellan religion och vetenskap. Hur tänker man då? På vilka tre betydelser har ordet tro? Vad menas med begreppen: a. ateism b. teism c. deism d. agnostiker	

Bilaga 3 Muntlig del om etik

Steg 1. Läs detta fall: Mormors guldkedja

Du har fått en gammal guldkedja i present av din mormor. Den har gått i arv i släkten i fyra generationer. Till din stora sorg tappar du guldkedjan. När du hälsar på din gamla mormor ser hon dig i ögonen och frågar:

- Du är väl rädd om kedjan jag gav dig?

Vad svarar du?

Steg 2 Läs in dig i Religions och sammanhang 1 och 2 sid 43- 49.

Vad som menas med

-Konsekvensetik?

-Plikt/ regeletik?

-Sinnelagsetik?

Uppgift 1 Berätta muntligt för hur en

a. Konsekvensetiker

b. Pliktetiker

c. Sinnelagsetiker

hade svarat på fallet med Mormors guldkedja.

Uppgift 2 Berätta muntligt hur en person från hinduism eller buddism hade svarat på fallet

Så här tar du reda på fakta:

Hinduism sid 221- 225, 227, 231- 232, 239	https://www.youtube.com/watch?v=VIQgi_xFSjo&t=57s
1. Vad menas med samsara/ reinkarnation hinduismen?2. Vad menas med Karmas lag?3. Vad menas med Dharma?4. Vad menas med begreppen atman och brahman?5. Beskriv de tre frälsningsvägarna: Handlingens väg, Insiktens väg Kärlekens väg6. På vilka vis är hinduismen olika beroende på familj, kast, kön, utbildningsnivå och var man bor?	
Buddismen s. 257- 267, 266-271 , 275- 277	https://www.youtube.com/watch?v=6t7wj9gYNkc&t=127s
1. Vad har buddismen ärvt från hinduismen vad gäller -samsara/ reinkarnation inom hinduismen? -karmas lag?2. Vad menas med buddismens tanke om anatma (icke jaget)3. Vad är det som återföds inom buddismen?4. Vilka är de fyra ädla sanningarna?5. Vilka regler för livet finns i den "Åttafaldiga vägen"6. Vad menas med Nirvana?7. Vad menade Buddha när han betonade vikten av att leva kärleksfullt och med goda avsikter?8. Vilka är levnadsreglerna för lekmän?	

Om ditt mål är högre än C ska du kunna resonera om vilka för och nackdelar har de olika etiska modellerna/ teorierna och den valda religionen har för att kunna ge svar på mormors fråga.